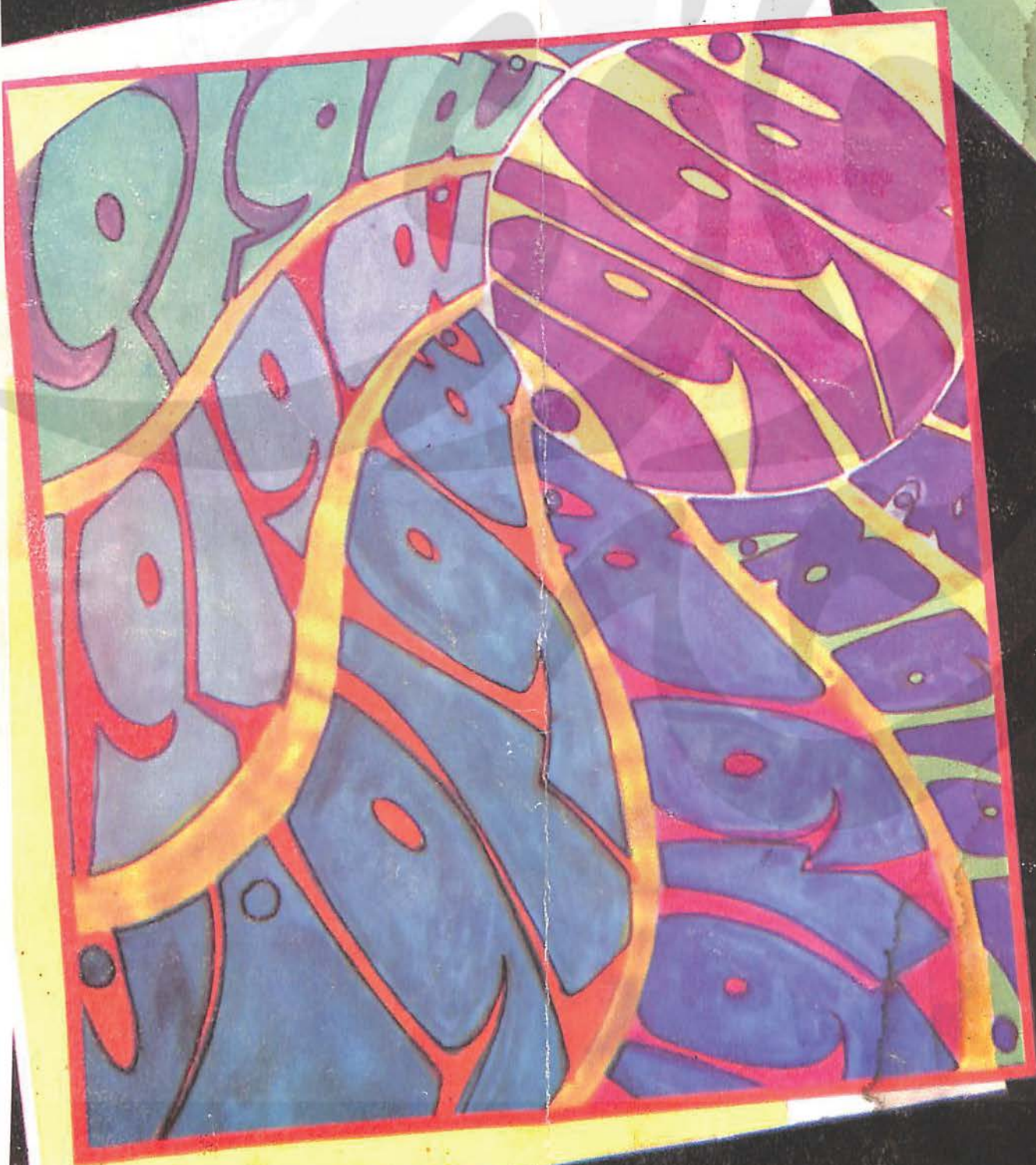

روشنبیری تہوں

روشنبیری نوی - ژماره (۱۳۰) ی سالی ۱۹۹۳

پشت به یزدان هه ول ده ده بن نیشتمانی

ناز یزمان خاکی کوردستانی خوشه ویت

به ده بکه وتی مه زن براز یته وه

سه ره کی فه رمانده

صدام حسین

۱۹۷۹/۸/۲۴

چکری سه ره نو و سه ره

مصطفی نه ریهان

سه ره نو و سه ره

د - به رخان سندی

صه ته سه ره نو و سه ره

د - محسن محمد حسین

د - ذنون پیریادی

د - پاکیزه ره فیه ق حیلیمی

د - نه مین مو تابه چی

روشنیری نوی

گوژاریکی وه رزی لیکولینه وه یه
ده رگای روشنیری و بلا و کردنه وه ی
کوردی ده ری ده کات

له م ژماره یه دا

پیشه کی

لیکولینه وه ی گو مه لایه تی :

- فارابی پیشه وه ی فه لسه فه ی نیسلام د . موکه به م تاله بان ی ۲
- پیشه رکی بیانی له سه ره کوردستان د . عبه ره سه ره ان ۷
- سه ره وتنی (حطین)
- به رن گاری وه وه لاندانه وه د . سالم اسماعیل نورکه ۱۶
- چون میژووی گو مه لایه تیمان ده نووسین د . فاضل کریم ۲۷

لیکولینه وه ی نه ده بی :

- هه ولیر له دوو قه سیده ی
- (نه وشیر وانی به غدادی) دا د . عبدالله محمد حداد ۳۴
- سه ره نه چیکی سپاره ی
- (شوگری فه ضلی) م . جه میل روژ به یانی ۴۱
- عه قیده ی مه وه وه ی د . محمه ده علی قه ره داغی ۵۳
- به نه ماکانی وه رگیران د . ناهیده ره فیه ق حیلیمی ۶۱

لیکولینه وه ی زمانه وانی :

- که ی کار به بکه ره نادیار تو مار ده کورین ؟ د . نه سرین فه خری ۷۱
- ده ره ی فه رکردنی ده ستوری ده نگی
- زمانی ئینکلیزی د . عبه له حمید یعقوب ۷۹

لیکولینه وه ی زانستی

- پشت ئیشه د . نه وه رحمان ۹۴
- ژه هری به نگ د . کمال اسماعیل ابراهیم ۹۹
- کانیاو به شینویه کی زانیاری گشتی د . ناهیده جه مال تاله بان ی ۱۰۸
- نیوان له ش وه ره وون د . یعقوب قصاب ۱۲۲

فولکلور

- دیتن هزار، دین دستوری مورفولوجی فه د . حجه جعفر ۱۲۷

عه قیده ی مه وله وی

لیکۆلینه وهی

محهمهد عه لی قه ره داغی

دانراوی

سه یید عه بدوره حیممی مه وله وی

پیشه کی

(مه وله وی) به باشتر و رووتر پله ی بیرو هوش و پهروه ده یی مه وله وییان بو ئاشکرا ده بیت. ئەوه تا ده بینین که کتیب بو زانیان و کۆری که له پیاوان داده نیت گۆی هونه ری رهوان بیژی و بالاده ستی له زانیاری به جورا و جوره کانی که لام و، مه نطیق و، فه لسه فه داو - له رووی سی زمانه وه (۲) به کهس نادات و، خوی شاسواری مه یدانه که به. به لام که دیته سه ر ئەوه بو مندالان و نیمچه خوینده واران و تیکرای خه لکی کوردستان بدوی، به زمانیکی ئەوه نده ساده ئاسان و رهوان ده دوی که خویندوارانی ئەمرو گومان له وه بکه ن که ئەو که له شاعیره شتی وای گویتیت!

بی ئەوه ی درێزه بهم باسه بدهم لهم ده رفه ته دا له بهر چه ند هویه ک جار یکی دیکه ئەم نامیلکه بلاوده که مه وه:

یه که م: ئەم ده قه ی به رده ستان له سه ره تاو کوتایی به وه بی پیچ و په ناو به شیوه یکی روون ئەم نامیلکه بو مه وله وی داده نی و، ئەو گومانه له بهین ده باو، وه ک ده لێن: حه ق ده دریته وه به خاوه نی خوی.

دوهم: ئەو ده قه ی که جاری پیشو بلاوم کرده وه به هوی ده ماو ده م و ده ستاو، ده سه ته وه ده ستکاری شیوه ی نووسینه که ی کراوه و - وه ک لێره دا ده رده که ویت - زور له و وشه و زاراوانه ی مه وله وی به شیوه و زاراوه ی ناوچه ی تاوگوزی گوتوونی گوراو و سوواو و، خراونه ته قالبی شیوه و زاراوه ی سلێانی و ده ورو به ریه وه. ئەم نوسخه - وا ده رده که وی - زور ده ستاو ده ستی بی نه کرابی و، له وانه یه له نزیک له نوسخه ی دانهره وه وه رگیرایی، بویه زیاتر له و شیوه ده چیت که خه لکی ناوچه ی تاوگوزی ی - زیدی مه وله وی - پی دواو. به مه پیش ده قیکی نزیک به و ده قه ی دانهر کتیه که ی پی داناوه پیشکش به جه ماوه ری گه له که مان و خوینده واران ده که ی و، ئەمه پیش نامنجی سه ره که ی کاری لیکۆلینه وه ی زانستیانه یه. سه یه م: - ده کری ئەم خاله به شیک بیت له هه ر یه کیک له دوو خاله که ی سه ره وه - نووسه ره وه ی ئەم نوسخه خه لکی ناوچه ی به خه و نه و ناوانه

سالی ۱۹۷۶ له کاتی گهران به شوین به ره مه می شاعیراندا ده ست خه تیکی بچکۆله م ده ست کهوت که بریتی بو له دوو عه قیده ی کوردی، یه کیکیان (عه قیده ی مه وله وی) بوو. دوا ی هه لسه نگاندن و بیرلێکردنه وه به راوردکردن، هاتمه سه ر ئەوه که عه قیده که ی مه وله وی بلاویکه مه وه، به لام چونکه تا ئەو کاته نه بیسترابوو که مه وله وی عه قیده ی وا بچکۆله ی هه بی زور کهس گومانیان له وه دا بوو که ئەو نامیلکه دانراوی مه وله وی بی.

به لام من پشت به راو بوچوون و لیکدانه وه ی خۆم له سه ر قسه که سوور بووم و، پاش له سه نووسین و راده ربرین و روون کردنه وه نامیلکه که م پیشکه شی کۆری زانیاری کورد کردو، رینگه ی چاپ و بلاوکردنه وه ی گرت به رو سالی ۱۹۷۷ بلاو کرایه وه. دوا ی بلاو بوونه وه ی مشت و مری زوری له سه ر کراو گه لی کهس سوورو ره وان ته یان وت: نابنی مه وله وی کتیبی واساده ی دانایی. دواتریش به نووسین ئەم گومان و دوو دلییه یان ده بری (۱)

نیسته ییش دوا ی (۱۵) سال لهم باس و قسه خۆم جار یکی دیکه وه هه ر له رینگه ی گهران و پشکنین به شوین به ره مه می زاناو شاعیرانان دا باریکی تر نوسخه یه کی دیکه ی ئەم کتیبه م دوزیه وه، ئەمه ییش جیگه ی شادمانی نیکی زورم بوو، ئەک له بهر ئەوه ی که قسه که م سه رکه وتوه، به لکو له بهر ئەوه ی باریکی جیگه ی باس و سه رنج یه ک لا کرایه وه، ده رکه وت پیاوی ناسراو ناوداری وه ک مه وله ویش هیشتا بو ی نه لواوه که ته وای به ره مه مه کانی روونی بزاترین و بناسرین، جا نه بی ئەوانه ی له پیش نه ودا ژیاو، یان بو یان نه گونجاوه که وه ک مه وله وی بناسرین حالی دانراو و به ره مه مه کانیان چون بیت؟!؛

هه ره ها به وه ی که ئەوه ساغ بووه که ئەم کتیبه دانراوی

بووه، ههشت سالتیک دواى کۆچى دواى مهولهوى کتیه کهى نووسیه تهوه، زۆر نزیکه که گه لى جار به خزمهت مهولهوى گه بییت و، ناس و خواستی ئەم کتیهى له دەمى خۆى وه گر تیبیت. بۆیه قسه و نووسینی ئەم له ترازووی بهراوردو لیکۆلینه وه دا سهنگیکى تایه تى ههیهو، ههه له رووی زمانى شاعیره وه ههه له رووی ئەوه وه که گومان له وه دا نه مینى که ئەم نامیلکه هى مهولهوى به شایه تى ئەم به شایه تى چه ند کس ده چیت.

چوارهم: کاتى خۆى که ئەم نامیلکه چاپ کرا (۱۵۰۰) دانسه لى چاپ کراو، زۆر بهى خوینده واران هه ناوشیان نه بیست، بۆیه کاتیک چه ند سالتیک له مهو بهر ماموستا که مال ره نووف محمه د به ته له فوون داواى ریگه دانى له چاپدانه وهى ئەم نامیلکه لى کردم بى سى و دوو ئەو مافه م داى و، هاتیشم دا که لى نه وه ستى.

لهره دا جینگهى خویه تى به کورتى نامازه بۆیه ک دوو دیاردهى زمانه وانى ناو ئەم ده قه بکه م، که ده کرى له مه ولا شاره زاو پسورانى زمانى کوردى له عاستیدا بوه ستن و، لیکۆلینه وهى له سه ر بکه ن و، سوودى لى وه ر بگرن. شایانى باسه ئەم دیاردا نه له ده قه پیشو وه که - واته له چاپه که سدا نین و که من و به ده ستاو ده ست و نووسینه وه و نزیکه خستنه وه له شیوه ی گفتوگوى ناوچه ی سلیمانیه وه له به ی ن براون.

یه کهم: (ده) و (ئه) له نوسخه چاپه که دا به زۆرى (ئه) نووسرا بوو. به لام له م نوسخه دا ئەمانه ده بیین:

دهوى: ده بى.

دهوى: ده کرى، یا ده بیترى.

ده بى: ده بى سى.

ده کا: ئە کا.

دووه م: به کارهینانى (ئه) له باتى (له) وه ک:

ئه مه دینه: له مه دینه.

باسیکى ده ست خه ته که:

ئەم نامیلکه ی به رده ستان به شیکه له ده ست خه تى ژماره (۲۴۷۰۵) ی کتیبخانه ی (دار صدام للمخطوطات) ئەم ده ست خه ته سى عه قیده ی مهولهوى تیدایه به م شیوه:

۱- عه قیده ی مر ضیه: ئەم کتیه ی له سه ره ناوه تا باسى (مبحث الخلافه و الامامه) تیدایه و، له وى به دواوه ده ستى لى هه لگرا وه و ته وا نه کرا وه.

۲- فه وائیح: ئەم کتیه ی ش وه کوو عه قیده مر ضیه که نا ته وا وه و تا (النظره السادسة فى بيان افضل الاصحاب - رضي الله عنهم اجمعين -) ی

تیدایه و له وه به دواوه ته وا و نه کرا وه.

۳- عه قیده ی مهولهوى

- ئەم عه قیده که باسى ده که بى ن -

ئەم عه قیده لهره دا ناوا ناو ترا وه: (عه قیده نامه ی موخته سه ره ی کوردى). ئەم نامیلکه (۱۰) لاپه ره ی له ده ست خه ته که گرتوه ته وه، لاپه ره ی ۱۲ به ی ت و زیاترو که م ترى تیدایه. به خه تیکى فارسى نامیزى جوان سالى ۱۳۰۸ ک له لایه ن ئەحمه د حمه دى به لئه یى کور ی سه ی د عه بدولعه زیزه وه نووسرا وه ته وه. ئەم نووسه ره به ریزه ناو به ناو له ما وه ی چه ند سالد ئەم ده ستخه تى نووسیه ته وه: چونکه له لایه که وه میز و و ی سالى ۱۳۰۸ ی تیدایه و دواى ئەوه میز و و ی ۱۳۱۱ و ۱۳۱۷، ده بیین.

ئەم نووسه ره به ریزه به ته نگ کاره که یه وه هات وه، و یست و و یه تى نووسرا وه که ی به دروستى بخوینر ته وه، بۆیه له گه لى جیگه دا که دوو سى شیوه - به رین و و سى کۆن - خویندنه وه هه لگرتى سه رو بۆرى بۆ کرد وه گو مان برى کرد وه.

وه ک پیشتر ش گوتم ئەوه ی با یه خیکى زیاترو تایه تى به م نوسخه ده به خشى نه وه یه که ئەم نوسخه شیوه و زا را وه ی گفتوگوى تاوگوزى و ده ورو به رى، که مهولهوى به و شیوه دوا وه کتیه که یشى به و شیوه دانا وه، بۆ پاراست و ی ن و، له به ر رو شنانى ئەم ده قه دا تا نه ندازه به ک ئەو شیوه ده ناسین که کاتى خۆى مهولهوى پى دوا وه، دیاره ئەوه شیوه ی گفتوگوى ناوچه یه کى کوردستان بوه.

نامیلکه که له م ده ست خه ته دا (۱۱۴) به ی ته واته چوار به ی تى له نوسخه که ی پیش و و زیاتره.

له ژماره (۱۳۶۷) ی رۆژنامه ی هاوکارىش دا له ژنر ناو نیشانى (عه قیده کانى مهولهوى) دا و تارىکم ده رباره ی ئەم ده ست خه ته بلا و کرده وه.

بسم الله الرحمن الرحيم
ئىيان باوه ره با لى ت نه شى وى
وه شمش چشت ده وى ئىيان بوى
ئه و وه لى بزانه خودا وه حه قه
بى ماوا و بى چوون ته نىاو مو تله قه
بى مىسل و شه رىك بى دا یه و فرزه ند
بى جىگه و حازر بى باب و پى وه ند
خوى وه خوى بووگه، نامرى، ده مینى
وه بى چاو و گوى ده بى و ده وینى
له خشى پای موور ناگاو خه وه رد ار
ساحب ره حمه ت و، غه ضه ب بى شو مار
په دا کونده ی دنبا و هه رچى هه س
نا ده مى و، وه حشى، په له وه ر، مه گه س
ئىجادىيان ده کاو، ده یان مرینى

غیر له ذاتی خوی هیچ کس نامینی
 باوهرت بوی نیمانه حدقه
 له مه زیاتر بوی مه چو ره قه
 عه قلی ناته او نیمه نایزانی
 کونهی ذاتی نهو چلوته، یانی:
 بو عه قلی نیمه خودا شوناسین
 هر نهو هوند ده وی بزانه یه قین
**در بیان ایمان برسول
 صلی الله علیه وسلم** (۳)

نه مجار باوهرت بوی به پیغمه مر
 ره سوولی راسته بو خودای نه کبر
 خوی (محمد) ه پاوکی (عبدالله)
 (عبدالمطلب) باوای، له وی و لا:
 (هاشم) ی ناوه، زهریف بزانه
 دایکی شهریفی ناوی نامینه
 جه مالی جه زهرت نه دوت شوعله ی نور
 شیوه ی زهریفی چهرمگه وه هم سوور
 پشانی وهك خور ساف و شوعله دار
 چاوو، بروو، ریش زهریف قه تران کار
 سوور هت سیمی ساف گردو موده وه ور
 میانه بالا، بی سیوه وهك خور
 له مه ککه ی شهریف په پیدابوو سه روه ر
 له چل ساله دا بو وه پیغمه مر
 له دوی دوازه سال له مه ککه به ند بوو
 نه مجار ته شریفی نه مه دینه چوو
 یازده سال دانیشته ته شریفی له وی
 وه فاتی له وی، عومری شهست و سن
 ته تحقیق بزانه ناغه نه وه وه بس
 ره سوولی خودا ره بهری نیمه س
 زانینی شهش چشت نه سلنی نیمانه
 نه مه له وه شهشه هر په کیکیانه

در بیان ایمان بملائکه (۴)
 دووهم: نه مه سه عه قیده و باوه ر
 بکه ی، بزانی مه له ک ههس نه سه ر
 [مه له ک مه لائیک نه ناسانان]
 [وه ها پر بووگه ته نگه جیگه یان (۵)]
 له ناسان یانی واپر و یساگه
 نه وه ند بی دانینی جیگه نه ماگه

گشت له ذیکرو و فیکر حه بی بی زه و آل
 شه وو روزیان لی بووگه به تال
 له ته هلیله و زیکر ته سیج و تاعه ت
 ساتی درنگی (۶) نین نه فراغه ت
 بی خوردو بی خه و، بی نیرو بی می
 پهریان ههس نه وان: دوو دوو و سی سی
 به عزنی نه به ههشت خه زینه دارن
 له جه هه نه مه دا به عزنی سه ردارن
 چواریان عه رشیان وه دهس دریاگه
 چوار تر نه مریان بی سپریاگه
 نه وه ول جو بره نیل نه منینی ره بهر
 له لای خودا وه نه لای پیغمه مر
 دووهم: نیراقیل سووری ها وه دهس
 پفی پیا ده کا (۷) ده مرنی هه مو کس
 سینه م: میکائیل روزی بهش ده کا
 وه هه رکهس نسب خوی بهشی نه دا
 چواره م: عزیزائیل (قابض الارواح)
 هر چوار موقه رب له قابی فه تاح
 چواری تریان (کرام الکاتب)
 خه یرو شهر نویس، بزانه واجب
 وتان شهش چشت نه سلنی نیمانه
 نه مه که وتان هیای (۸) دووانه

در بیان ایمان بکتب (۹)
 سینه م: قورئانان بو پیغمه مران
 باوهرت بوی هاتگه (۱۰) بو یان
 سه دو چوار جه لد قورئانی شهریف
 بو پیغمه مران راسه بی ته کلیف
 ده بو (ئادهم) هات، په نجا نه سه ر (شیت)
 ده بو (ئبراهیم) سی هه م بو (ئیدریس)
 بو (داود)، (زه بور)، (تهورات) بو (مووسا)
 نازل بوو (ئینجیل) نه سه ری (عیسا)
 قورئانی شهریف تا هات بو (محمد)
 قورئان له گشتیان شهریف تر بی حد
 راسته و دروسته قاوه روی حه شر
 ماگه و نه منینی بی زیادو کسه ر
 له نه سلنی نیمان نه مه سه بیانه
 وه عه قیده ی دل خاسی بزانه
**در بیان ایمان برسول
 چاره م:** نه مه سه عه قیده و نیمان

باوهرت بوی به پیغمه مران
 سه دو بیست و چوار هه زار پیغمه مر
 قه رار دریاگن زهریف مو عته بهر
 سینه دو سیزده له وانه که هه ن
 نه مریان بی کریاگه نه سیحه ت بکه ن
 له وانچ پینجیان له (اولو العزم) ه
 زیاتر له وان به عزم و جه زمه
 نه و پینجه: (نوح) و (ئبراهیم، مووسا)
 (عیسا، محمد) بزانه نه و سا
 محمدا خاستر شهریف تر له وان
 نومه تی خاستر له نومه تی یان
 هه رگیز له جه نگدا شکستی ناورد
 له غزای کافر پشنی هه لته کرد
 نه و شه و له میراج چوو بو ناسان
 گه یشته حوزو ور خودای لامه کان
 نه وه ره زای بو حه ره تی خودا
 وتی و، شنه فتی خوی بی نیشان دا
 نه مجا بزانه له دوی پیغمه مر
 خه لیفه بووگن چواری مو عته بهر
 نیمام (نه بو به کر) هه م نیمام (عومه ر)
 نیمامی (عوثان) نیمامی (حه یده ر)
 هر چوار ره فیق و یاری پیغمه مر
 جادارو نایب ره سوولی سه روه ر
 له وه ولا جگه رگوشه ی جه زره تن
 حه سه ن و حه سه یین ساحب شوره تن
 باقی نه سه جانان گشت به رحمه ت چوون
 به دیداری پاک پیغمه مر شاد بوون
 بو دینی نیمه گشتیان سه روه رن
 گشتیان شهریفن، خاس مو عته بهرن
 نیمامی نوسوول (نه شه ری) و (مه نصوور)
 ته قلیدی ته ولیان بکه بی قوسوور
 نیمامی مه ذهب چوارن وه ته مام
 ره هومای ریگه ن بو دینی نیمام
 نیمامی نه عزم نه بو حه نیسه س
 شافعی و مالیک نه حمه دیچیان ههس
 مه ذهب بیان حه قه هر چوار سه روه ر
 نیزهاریان کردگه دینی پیغمه مر
 نه مجار بزانه یه قین حاسله
 غه یر له وان مه ذهب نیر باتله
 فتوی شافعی مه زه بی نیمه س
 نه و سی هه م حه قن مه زه بیان هه س

هرکس تابع بنی یکنی له مانه
 نهوی وه تاقی نهو په شیانه
 نه که رامتان فره بنی شومار
 راسته و دروسته وه شهرعی موختار
 نه م چوار چشته نه سلی ثیانه
 دووی تریان ماگه خاسی بزانه
دربیان ایمان بمردن و

حشر جسمانی (۱۲)

پنجه م: نه مهسه باوهرت بوئی
 گشتان دهمرین حشرمان دهوی
 گوړه وشاری قهور بو گشت کس ته او
 گوړ دویو شیرنی چ خاس چ خدراو
 له قهورا - بزانه - لیان ده پرسن
 خوداوو ره سوول هم دین و ناین
 هرکسی جوای داوه ناماده
 دهر ساعت قهوری دهوی گوشاده
 دهوی له بهه شت نه قهوری دهوی
 جیگهی خوی هر دم چاو پی ده که وی
 هرکسی شیرین جوای نه دا
 عداوی نه دن (نمود بالله)
 دهر ساعت قهوری تیت و تنگ تیری
 بالووی چه پ و راس له یکه نه وگری (۱۳)
 کونی تی دهوی قهوری نهو ده ردم
 جی خوی ده بیته له ناو جهه نه م
 راسه وه تاقی قهوری پیغه مهر
 فرمووگیه یکه - یکه نشانه ی محشر
 ده ججالی له عین تینه رووی دنیا
 نه ویچ گلی کس له ری لا نه دا
 بو شهرافته ره سوولی نازدار
 عیسا له ناسهان چوارم دینه خوار
 ده ججالی له عین ده کوژی وه عسا
 محمه د مه هدی دین ره واج نه دا
 خور له لای مه غریب نهو وه خته ه لتی
 تیر توبه ی کهس قه بوول ناگری
 [له ویودوا دنیا گشت ناخر دهوی]
 [غیبری زاتی حق هیچکس نامینی]
 حیساب و کیتاب عه م ملی ثسان
 ته حقیق بزانه نه دوی له میزان
 هرکس خراوه ی فره زیاد وی
 وه عه زوی سه سخت گرفتار دهوی
 پردی سیراته گوزهرمان نه مجار

له سر جهه نه م دریاگه قه رار
 هرکسی خودا لایه تی دیگه
 وه ها ده وگری (۱۴) چمان نهی دیگه
 تا داخل دهوی نه ویچ نهو بهه شت
 له باغچی بهه شت سهیران ده کا گشت
 هرکس گوناکار بوئی شهرمه سار
 پی هه ل ده خلیسکی ده که وینه خوار
 نه ویچ ناو ناگر جهه نه م ده چی
 وه داغی دریغ گرفتار دهوی
 بهه شت نه دوزخ باقین ده مین
 نه هلی نه ویچ باقی نه به دین
 نه هلی بهه شتی نه وند خوشیانه
 وه لقای خودا شادن نه وانه
 نه هلی جهه نه م به دکارو بهد به سخت
 گرفتار دهوی وه عه زاو سه سخت
 نه میچه په تی نهی نوسولی ثیان
 فره زه زانی بو گشت موسولمان

دربیان ایمان بقضاو قدر (۱۵)

شه شه: نه سلی ثیان به قه دهر
 هرچی خیر بد بیکا موقه دهر
 بی ته قدری نهو چ خیر وچ شهر
 هرگیز ناوی (ابد) موقه دهر
 خاسی بزانه نه مه گرانه
 شهر له خراوی نه فسی خو مانه
 یانی بنی نادمه موختار کریاگه
 خاس و خراوی نشان دریاگه
 نه گهر بکوشی خراوه بکا
 حق ره زای نه، موقه دهر ده کا
 زه ریف بزانه نه م قسه، بوچی؟
 تاله عه قیده ی نسلام دهر نه چی
 ناخر خودا وند سر پوشی سه تار
 پیمانی داگه جوزئی نیختار
 خاص و خراوی هم نشان داگین
 دوو ریگهی حقیقی بو دانیانگین
 نیختار بیچان هس هم ده چی زانین
 هر کامی ده که بن خو مان نه یزانین
 یانی موختارین موره خس بووگین
 نه گهر خهیر ده که بن نهو بو شهر چووگین
 [نه مجا بزانه نه وسا لهو دنیا]
 [خهیرمان وه خاسه نهو جهزا ده دا]

شهرجو وه عه زاور سه سخت گرفتار
 جیگهی دوزه خه و خوار دنی ژار
 سا خودا وه عیشق نووری پیغه مهر
 له خراوی نه فسی لامان دا به کسر
 نه مه شدش چشته وتیان بو ثیان
 [نه مجار گویت پی وی زه ریفی بزانه]
 [نه سلی په نجه و هم نه سلی ثیان]
 نه مه روکتیکی نیسلامه گشتیان
 دهوی بزانی نیسلام شهش روکنه
 نه ووه له لم شهش روکن (۱۶) باوه رکردنه
 دوهم نوژی بکه قه د [می و (۱۷) گیره!]
 روزی پنجه فره تو وه جی بیره
 روکنی سی به مین هم بو موسولمان
 واجبه روزگ مانگی ره مه زان
 روکنی چوارم: سه رفیتره و زه کات
 بیده ی وه گه دای (واجب الخیرات)
 پنجه مین: حه ج و غه ز (۱۸) بزانه
 حه ج واجب له سر ده و له تمه ندانه
 ده و له تمه ند دهوی بهش بکا مالی:
 توشگی ریگهی، خه رجی متدالی
 نه صل و فره ی دین: ثیان و نیسلام
 وه ته و فقی حق بووگه وه تمام
 سا خودا وه عه شق پیری ته ریفته
 توفیقمان بده ی بو ری حه حقیقت

ترتیب دوزخ و جہنم
 اصل فرع و غیر ایمان اسلام
 سزا و عذاب بر ذلالت
 توشکی ریگهی خه رجی متدالی
 توفیقمان بده ی بو ری حه حقیقت

بسم الله الرحمن الرحيم
 حجت مکان سر لاله ماسو لوی السهور
 ذی القادح اسلمه سید عبد الرحمن علیهم السلام
 قسره عشق و احد عشر سنه سنه پنجاه و اول
 شهر ذوالحجه حاد و عشره
 لایه لاله ماسو لوی
 لایه لاله ماسو لوی
 لایه لاله ماسو لوی

تمت شد کتاب عقیده نامهء مختصره از کلام جنت مکان مولانا مولوی المشهور فی الافاق اسمه : السيد عبدالرحيم عليه الرحمة - في سنة ثلاثائة واحد عشر سنين (!) بعد الف في شهر شوال يوم حادی عشر يوم الاربعاء وقت الغروب اه من الموت (۱۹) آه!

پهراویزه کان :

(۱) بو نمونوه : خوا لی خوش بوو ماموستا فاتح عهبدولکه ریم که خه ریکی عه قیده ی مرضیه که ی باوکی بوو، له پیشه کیه که بیدا باسی دانراوه کانی مهوله وی کرده، ثم عه قیده ی مهوله ویه ی که ئیسته پیشکه شتانی ده که یین، به دانراوی مهوله وی نه زانیوه، بویه له رزی دانراوه کانی مهوله وی بیدا باسی نه کرده. نه که هر همه به لکو له پهراویزی وتاره که ی میهره جانی مهوله وی بیدا خوالی خوش بوو ناوای نووسیوه :

له ناومه لاوله فقهی ناوچه ی هله بجه و شاره زورا باوه مهوله وی عه قیده یه کی کوردی کورتیشی هیه. برامان شیخ محمد علی قهره داغی یش عه قیده یه کی ۲۰ لاپه ریه ی به ناوی (عه قیده ی مهوله ی) یه وه له چاپ داوه سهره تاکه ی نه مه یه (ئیپان باوهره بالیت نه شیوی) به لام ثم (ئیپان باوهره) یه له ناو خه لکا باو بوو و نه یشیان نهوت هی مهوله وی یه . من باسی نه نهو عه قیده کوردی یه وه نه عه قیده له چاپدراوه که ی شیخ علیم له وتاره که ما نه کرد چونکه بزم ساغ نه بوه ته وه مهوله وی عه قیده یه کی بچووکی هه بی و نهو عه قیده یش (ئیپان باوهره) بی . پروانه :

میهره جانی مهوله وی ، چاپخانه ی (الزمان) به غدا ۱۹۸۹ ل : ۴۵ .

له پهراویزی ثم پهراویزه دا به سهر نهو یش دا ناروم که فوتووی عه قیده یه کی تری مهوله ویم لایه که له نیوان ثم عه قیده و عه قیده مرضیه که دایه و، نزیکه ی (۶۰۰) به یته و، له گه ل عه قیده مرضیه که دا سووکه بهراوردیکم کرد، نه وه ی بیرم بووی چوو نه وه یه که له وانیه گولبزی ریکی عه قیده مرضیه که بیت؛ چونکه ثم به یته یه ی نیره له گه ل به یته کانی نهویدا وه که یکن و، هیچ جیاوازی بیان نه، نه وه ی له ده سخه تی ثم گولبزی ره وه وه رناگیری نه وه یه که نازتری لکن گولبزی ره ی کرده؟ نایا مهوله وی خوی کردو یه تی و نووسه ره وه ی ده ست خه ته که باسی نه کرده .

یان یه کیکی دی دوی مهوله وی نهو کاره ی کرده و ناوی نه نووسراوه؟ نه مه هر وه که ناگادار کرده نه وه یه ده نووسم و به لکو له مهولا نوسخه ی دیکه ی ده ست بکه ویت و تیشک بخاته سهر ثم باسه یش و جاریکی دیکه حق بدریته وه به خاوه نی .

(۲) مهوله وی سی شاکاری به زمانه کانی : عه زه بی و، کوردی و، فارسی له عه قیده ی ئیسلامیدا داناه . یه که میان (الفضیله) که عه قیده یه کی عه زه بی وه، پتر له (۲۰۰۰) به یته و ماموستا مهلا عهبدولکه ریمی

موده ریس شهرحیکی تیرو ته سه لی لی کرده و سالی ۱۹۷۲ له چاپخانه ی (الارشاد) له به غدا چاپ کراوه .
دووم : (عه قیده ی مرضیه یه) نه مه یش کتیبیکی عه قیده یه به زمانی کوردی و (۲۰۰۰) به بیت زیاتره و جاری یه که م محیدین صهبری نعیمی چاپی کرده و ، جاری دووم ماموستا مهلا عهبدولکه ریمی موده ریس به لیکدانه وه یه کی

فراوانه وه سالی ۱۴۰۷ ک ۱۹۸۸ ز . به کوششی خوالی خوش بوو ماموستا فاتحی کوری چاپی کرد .

سینیم : (فوائج) نه کتیبه یش عه قیده یه و به زمانی فارسی دانراوه و ماموستا مهلا عهبدولکه ریم شهرحیکی باشی له سهر نه مه یش کرده و ناماده یه بو چاپ .

(۳) له باره ی باوه رکردن به پیغه مه ره وه
(۴) له باره ی باوه رکردنه وه به فریشته کان .
(۵) ثم به یته له نوسخه چاپه که دا نیه و ، له نوسخه دا چوار به بیت هه ن که له وی نه بوون و لیره دا بلاویان ده که یته وه بو جیا کرده وه یان له نیو که وانیه ی وه که ثم که وانانه د [] دایان ده نیین .

(۶) له نوسخه چاپه که دا ثم وشه (ورنگی) بوو و، بهو شیوه مانامان لیدایه وه ، وای بوچووین که له جیگه ی ده قیقه یان ثانیه دا هاتبیت .
نه مه یش نه گهر (ورنگ) نه بیت و (درنگ) بیت هر هه مان مانا و مه به ست نه به خشی .

(۷) له چاپه که دا ئیسرائیل سینمه وه ، میکائیل دو وه مه .
(۸) له چاپه که دا (هیان) نووسراوه
(۹) له باره ی باوه رکردن به کتیبه کانه وه
(۱۰) نه مه یش له چاپه که دا (هاتکن) وه نه مه یش راستره .
(۱۱) باسی باوه رکردن به پیغه مه ره کان د .
(۱۲) باسی باوه رکردن به مردن و زیندو کرده وه و لیرسینه وه .
(۱۳) ثم به یته له گه ل چاپه که دا جیاوازی هه یه و، جیاوازیه که نه ختی دیاره بویه لیره دا به یته که به ریئوسی ده ست خه ته که ده نووسم و دوا یش وه که چاپه که ده ینووسم :
ده ست خه ته که :

در ساعت قوری تیتوو تنک تیری
پالوی چپ را اس لیک اوگری
چاپه که :

دهر ساعت قهور بو نهو ته نگ نهوی
پالوی چپ و راست له یه که نه درتی
(۱۴) ثم وشه له چاپه که دا (نه گوری) تی نه په ری) یه و لیره یشدا بو هه مان مه به ست به کاره یتراره .

(۱۵) باسی باوه رکردن به قهزاو قدهر .
(۱۶) نه مه له ده ست خه ته که دا (روکنه) نووسراوه . به لام بو کیشی به یته که ده بی وای لی بکریت .
(۱۷) نه مه له چاپه که دا (تو مه یز گیره) نووسراوه . لیره دا وه که نه وه ی سهره وه

نووسراوه که به رینووسه کهی خوی نووسیان، رنگه (مهی وه گیره) بیت و مه بهستی فهوتاندن و نه کردن بیت.

(۱۸) غزایان جیهاد له مهذهبی نههلی سوننه تدا له روکنه کانی ئیسلام نیه، تنها له مهذهبی (جهغه ری) دا به روکن دانراوه. ثم وشه له چاپه که دا وانیهو لهوتی (خاصی) به

(۱۹) واته: ته و او بوو کتیبی کورتهی عهقیده نامه، له فهرمایشتی بهه شستی گه و ره مان مهو له ویی ناسراوی هم سو لا، که ناوی سه ییدعه بدوره حیمه - رحمتی خوی لی بن - له کاتی خورتا و ابوونی روژی چوارشه مهی یازده مهی مانگی شه والی سالی ۱۳۱۱. ناخ له مردن، ناخ!

هنا اب عقیده نامه منظومه جفا. حاصل فصائل
 انساب المرحوم الميرور السعدي. الرشم المحدث
 المشهور بمولود النابجيز روحه من الله تعالى
 بدخله الجنة الاعلى في جوار الصديقين النبيين
 الصلوة والسلام وعلينا وافاضه بركاتهم مسبوقة
 علينا آمين

في سنة ۱۳۱۶
 واول شهر ربيع الاول
 وانا الضعيف المذنب المحرر احمد حمد
 البلخي ابن السيد عبد العزيز بن...

عقیده نامه منظومه جفا. حاصل فصائل
 انساب المرحوم الميرور السعدي. الرشم المحدث
 المشهور بمولود النابجيز روحه من الله تعالى

بسم الله الرحمن الرحيم
 انا باورد به بآیت شنبوی
 اتر بنه خند و حقت
 به مثل شریک وایه فرزند
 خوی و خوی بوکه نامری وینی
 پاشه پای نوز که و خور دار
 پیرا کتا و سیا و بر جرس
 ایچا یاد کوی و یا هم مرینی
 باورست بوی امانه حقت
 عقل با تو او و عینه نایزا
 بو عقل ایچا نایز ساین
 هر او نه دوکی بزانه یقینی
 ایچا باورست بوی پیغمبر
 رسول راست بو خدای اکبر

و در روز...
 ما طو حسی الزمان الی الملهه صلیا. و فیق الیوم کبری فی العزبت
 نوری الوطن و نه فیم من الاقرب و الاحب و العسا و من الله
 ان رزقنا العقول قبل الناول بحر من عبقه ما محمد صلی الله علیه
 و آله من لسل البطول و حقیقه. و اسی به هم الاون عند الله مقبول
 آمین بحر من طم و لیکن

۱۳۰۸
 بهر روز

در روز...
 ما طو حسی الزمان الی الملهه صلیا. و فیق الیوم کبری فی العزبت
 نوری الوطن و نه فیم من الاقرب و الاحب و العسا و من الله
 ان رزقنا العقول قبل الناول بحر من عبقه ما محمد صلی الله علیه
 و آله من لسل البطول و حقیقه. و اسی به هم الاون عند الله مقبول
 آمین بحر من طم و لیکن

فهره نگوک
پیتی ئەلف

ئە: بۆ. لە

ئەبوحە نیفەس: ئەبوحە نیفەیه

ئەمەدینە: بۆ مەدینە

ئەمەسە: ئەمەیه

ئەدوت: ئەتوت، ئەلئی

ئەحمەدیچان: ئەحمەدیچان

ئەکبەر: گەورە

ئەکەرەتەن: لە کەرەتەن

ئەوگری: ئەدری، ئەکری

ئەقووری: لە قووری

ئیمەس: ئیمەیه

(بێ)

بووگە: بوو.

بووگن: بوون.

بووگین: بووین

بوئی: بویی

بئی چوون: بئی وینە، بئی ئەندازە

بیزە: بیزە

(بێ)

پالوو: پەراسوو

پای: بئی

پەنجەیی: پینجەیی

بئی وئی: بئی بئی

پەیدا کوئندە: پەیداگەر، بەدییەنەر

پیشانیی: ناوچاو

پنوەند: کەسوکار

(تێ)

تاقی: تاقیق بئی گومان

تۆشگی: تۆشسووی

تێتە: دیتە، بێتە

تێری: شینی

تیت: دیت

(جییە)

جەدار: جی دار، جیگەرەو

(ج)

چلۆنە: چۆنە

چەرەمگ: سببی

چووگین: رویشتووین

(خنی)

خەوەر دار: خەبەر دار، ئاگادار

خورد: خواردن

(دال)

داگە: داو

داگین: داوین

دانیاگین: داناوین

دریاگە: دراو

درنگی [یان ورنگی]: چرکە بەک، ئانبە بەک

دریاگن: دراوین

دەرساعت: دەسبەجی

دەوی: دەکری، دەبیزی، دەبی روودەدا

دەویتی: دەبیتی

دەبوشری: دەبوشری

دیگە: دیو

دەبئی: دەبستی

دەردەم: دەسبەجی

دەوگری: دەگوری، تە دەپەری، رادە بووری

دەبجیزانین: دەبجیزانین

(ری)

رۆژگ: رۆژوو

(سپین)

سپیریاگە: سپیراوه

سیم: زیو

سپوهر: سپیهر

(شین)

شەرچو: شەرخواز

شەفتی: بیستی

(ظنی)

ظەریف: زەریف، چاک جوان

(قی)

قەرزەند: قور، نەو

فرە: زور

فەرمووگیە: فەرمووہ

(قاف)

قەترانکار: قەترانی، رەش

قەور: قەبر، گۆر

(کاف)

کریاگە: کراو

کردگە: کردو

(گاف)

گبەر: دواخستن، قەوتاندن

(لام)

لەوانیچ: لەوانیش

لەوئی ولا: لەوئی بەولاو

لەوئودوا: لەپاش ئەووە

(میم)

ماگە: ماو

موور: میروولە

میانه بالا: بالاناوہندی، نەکورت و نەدریز

مەگەس: میس

(نوون)

ناوہرد: نەھاورد، نەھینا

نویس: نووس

نەشیوئی: تیک نەچی

نەماگە: نەماو

نەیدیگە: نەیدیو

نئی یەن: نئی یە

نە: لە

(واو)

وہ: بە

وئساگە: وئساو، وئستاو

وی: بئی

(ھئی)

ھاگە: ھاووە

ھئیای، ھئیان: ھیشتا

ھەس: ھەبە

ھەلتی: ھەلتی

عبدالرحيم الكردى الملقب بالمولوى تاليف الشيخ عبدالكريم محمد المدرس ، بغداد مطبعة الارشاد ، ١٣٩٢هـ - ١٩٧٢م .

٤- عه‌قيده‌ى مه‌وله‌وى ، دانراوى سه‌يد عه‌بدول ره‌حيمي مه‌وله‌وى تاماده‌کردنى محه‌مه‌ده‌لى قه‌رده‌اغى ، چاپى يه‌كه‌م : چاپخانه‌ى كورى زانيارى كورد ، به‌غدا ، ١٩٧٧ .

٥- ميهره‌جاني مه‌وله‌وى ، كتيبى ژماره (١)ى گوڤارى (روشنبيري نوبتى) چاپخانه‌ى (الزمان) ، به‌غدا ، ١٩٨٩ .

٦- روژنامه‌ى هاوكارى ، ژماره ١٣٦٧ ، ٣٠/١/٩٩٢ .

٧- ده‌ست خه‌تى ژماره (١٨١٠١)ى «دار صدام للمخطوطات» و چه‌ند كه‌شكول و ده‌ست خه‌تيكى كتيبخانه‌ى تايه‌تى خوم .

١- عقيده‌ى مرضيه ، دانراوى سيد عبدالرحيمي مه‌وله‌وى ، شهرح و يكوئينه‌وى مه‌لا عبدالكريمى مدرس ، پيداچونه‌وه‌و دارشته‌وه‌و پيشه‌كى و په‌راويز بو نووسينى فاتح عبدالكريم ، به‌غدا ، چاپخانه‌ى (الخلود) ١٤٠٧ى هـ - ١٩٨٨ى ز .

٢- العقيده‌ المرصية ، تأليف العلامة فقيد العلم والادب السيد عبدالرحيم الحسينى الشهير بالمولوى المتخلص بالمعدوم ، مطبعة السعادة مصر ، ١٣٥٢ .

٣- الوسيلة فى شرح الفضيلة فى علم اصول الدين للعلامة السيد

محمد على القراذاغى
٩٩٢/٥/٤

العقيدة المولوية

خلاصة البحث

ونهايتها مايرفع الشكوك ويزيل الاوهام وينص على انها عقيدة مولوى وتاتي تلك الشهادة وذلك البيان من شخص عاصر المولوى وكتب عقيدته بعد وفاة مولوى ببضع سنوات .

وهذه النسخة - فضلا - عن انها تعيد الحق الى صاحبه - فيها مميزات اخرى تجعلها جديرة بان تنشر ثانية لتكون في متناول الباحثين في تاريخ الادب الكردي ولغته . من تلك المميزات انها تحافظ - الى حد كبير - على تلك اللهجة التي كان مولوى واهل منطقتة يستخدمونها في تحاورهم كما يشاهد فيها المعنى في البحث شواهد على بعض مراحل تطور اللغة الكردية .

قبل خمس عشرة سنة عثرت على مخطوطة تحوى منظومتين باللغة الكردية تنسب احدهما للشاعر المبدع مولوى ، فكتبت لها مقدمة مبيِّنًا لرأى أنها - حقا - عقيدة مولوي ثم غلقت عليها بعض التعليقات وقدمتها الى المجمع العلمي الكردي ، فاخذت طريقها الى النشر . وما ان وصلت الى ايدي القراء والباحثين حتى اثيرت الشكوك حول كونها لمولوي ، وجرى في ذلك نقاش ، حتى وصل الشك الى صفحات الجرائد ومتون وهوامش الباحثين .

وقبل فترة عثرت على مجموعة عقائد لمولوى فاذا بها تضم - ضمن ماتضم - تلك العقيدة التي نشرتها وطعن في نسبتها الى الشاعر المذكور ، ونجد في بداية تلك العقيدة

ROSHAN BEERY NWE

PUBLISHED BY THE KURDISH
CULTURAL AND PUBLISHING HOUSE
MINISTRY OF CULTURE AND
INFORMATION BAGHDAD - IRAQ

مجلة روشنیری نوي

تصدر عن دار الثقافة والنشر الكردية

وزارة الثقافة والاعلام بغداد

